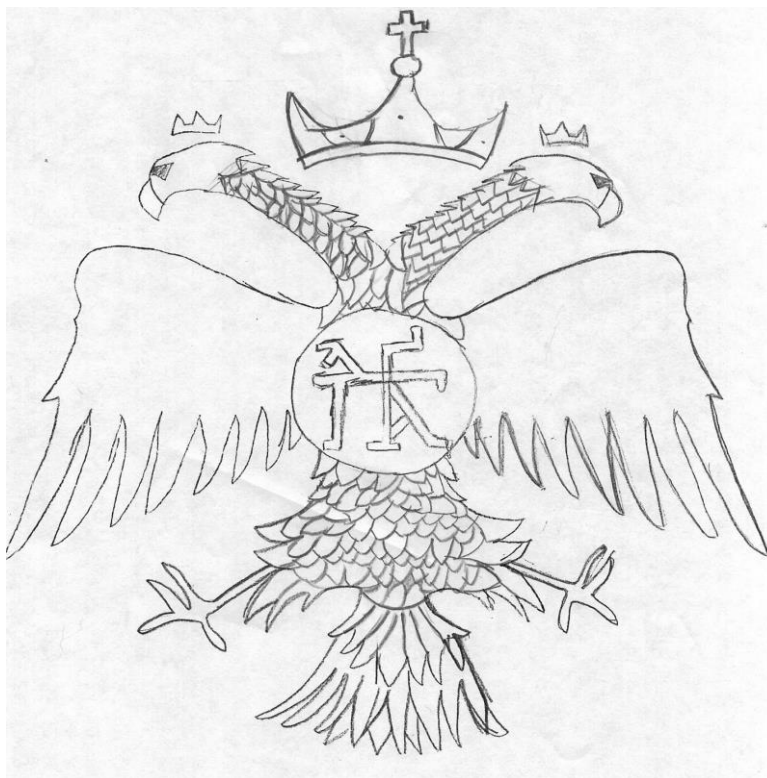


Δημιουργική εργασία στο μάθημα: Ιστορία του Μεσαιωνικού και Νεότερου
Κόσμου 565 - 1815

Η επίδραση του Βυζαντίου στους Βαλκανικούς λαούς, στη Ρωσία και στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό



Συντακτική ομάδα: Κόλλια Μαριαλένα

Μαργάρη Έλλη

Κίννας Παναγιώτης

Κυριάκου Κωνσταντίνος

Λιάπης Νίκος

Μάϊνας Γιώργος

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Ζαχαροπούλου Ζαχαρούλα

Περίληψη

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία επηρέασε πολλαπλά πολλούς: τους Ρώσους, τους Βαλκανικούς λαούς και τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό. Στον πολιτισμό δηλαδή και την κουλτούρα της Ευρώπης από άκρη σ' άκρη, από την ώρα που αλώθηκε η πόλη ως σήμερα, ανιχνεύουμε αμέτρητα Βυζαντινά σημάδια: οι Ρώσοι είναι απόγονοι και συνεχιστές του Βυζαντινού μεγαλείου, οι Βαλκάνιοι πνευματικά παιδιά τους και τέλος, οι δυτικοευρωπαίοι, εξ αγχιστείας μέλη της μεγάλης αυτής αυτοκρατορικής οικογένειας. Το Βυζάντιο τους αφορά όλους.

Η επίδραση του Βυζαντίου στους Βαλκανικούς λαούς, στη Ρωσία και στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό

Το Βυζάντιο, όντας η πρώτη μεγάλη αυτοκρατορία μετά την παρακμή της Ρωμαϊκής, είναι λογικό να άσκησε μεγάλη επιρροή τόσο στους Βαλκανικούς λαούς και τη Ρωσία όσο και στον Ευρωπαϊκό πολιτισμό, μια που η καθεμιά από τις «δυνάμεις» αυτές έλαβαν ποικίλα ερεθίσματα βάσει των οποίων οδηγήθηκαν στην ακμή και την πρόοδο. Η επιρροή αυτή του Βυζαντίου δεν περιορίστηκε μόνο σε έναν τομέα, καθώς ο κάθε πολιτισμός υιοθέτησε λεπτομέρειες από όλους για να προοδεύσει. Οι αποδέκτες ετούτοι εκμεταλλεύτηκαν με διαφορετικό τρόπο τα διάφορα πολιτιστικά και πολιτισμικά στοιχεία τα οποία αφομοιώθηκαν στον ήδη υπάρχοντα πολιτισμό έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένας καινούριος.

Η Ρωσία των τσάρων είναι για πολλούς λόγους ο συνεχιστής της αυτοκρατορίας της Κωνσταντινούπολης. Οι ομοιότητες στο φαίνεσθαι αλλά και στο είναι δεν αποτελούν συμπτώσεις αλλά αποτελέσματα μεθοδευμένων κινήσεων που απέβλεπαν όχι απλώς στη δημιουργία της νέας Ρώμης, αλλά στη συνέχιση της ίδιας της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Η Μόσχα λοιπόν θεωρήθηκε τρίτη Ρώμη, υιοθετήθηκε ο δικάφαλος αετός στα λάβαρα, ακολουθήθηκε το βυζαντινό τελετουργικό, η Αγία Σοφία του Κιέβου διακοσμήθηκε με ψηφιδωτά και τοιχογραφίες από βυζαντινούς καλλιτέχνες¹, και όλα αυτά είναι ελάχιστες μόνο σημαντικές ωστόσο αποδείξεις της επιρροής του Βυζαντίου στο περίβλημα της αυτοκρατορίας της Ρωσίας.

Αν εξετάσουμε τώρα το περιεχόμενο από τη μια του ρωσικού πολιτισμού και της ρωσικής πνευματικής παράδοσης και από την άλλη το πολιτικό σύστημα αλλά και την πολιτική και την ιδεολογία της χώρας, είναι πολύ εύκολο να διαπιστώσουμε ότι έλκουν την καταγωγή τους από τα αντίστοιχα βυζαντινά συστήματα. « Η βυζαντινή τέχνη και ο βυζαντινός πολιτισμός εισήχθησαν στη Ρωσία²», «όλη η ρωσική πολιτική φέρει πάνω της τα σημάδια του Βυζαντίου: ο χαρακτήρας του πολιτικού συστήματος, η αυτοκρατορική αντίληψη ...³».

¹Ιωάννης Δημητρούκας, Θουκυδίδη Ιωάννου, Κώστας Μπαρούτας, *Ιστορία του Μεσαιωνικού και του Νεότερου Κόσμου 565- 1815*, Αθήνα, Διόφαντος, 2017, σελ. 109

²Ο. π., σελ. 44.

³Neapolitiki.gr, *Βυζαντινά αποτυπώματα*.

Το κυριότερο όμως από όλα είναι η σχέση της Ρωσίας με την Ορθοδοξία. Θεωρώντας ότι οι δεσμοί τους με το Βυζάντιο είναι οικογενειακοί καθώς δεν περιορίζονται στο εμπόριο και σε διάφορες άλλες επιρροές αλλά έχουν νομιμοποιηθεί μέσω επιγαμιών⁴, « έβαζαν στο εαυτό τους διπλή υποχρέωση. Την προστασία του χριστιανικού πληθυσμού της Ανατολής...⁵»

Αν οι Ρώσοι εμφανίζονται ως οι απόγονοι των Βυζαντινών, που τους συνδέουν μαζί τους δεσμοί αίματος, αξίωση συγγένειας με το Βυζάντιο μπορούν να προβάλουν και οι Βούλγαροι και οι Σλάβοι γενικότερα· οι Βυζαντινοί ήταν οι πνευματικοί τους πατέρες: ο εκχριστιανισμός τους, μεταφορικά η βάφτισή τους, τους καθιστά πνευματικά παιδιά του Βυζαντίου. « Οι Βυζαντινοί (843-867) επιδίωξαν τον εκχριστιανισμό των Σλάβων...⁶», πράγμα που ισχύει και για τους Βούλγαρους⁷. Οι αυτοκρατορικές επιρροές εντοπίζονται και εδώ σε πάρα πολλά σημεία: στο αλφάβητο, στη γλώσσα και στη φιλολογία γενικά⁸, όσον αφορά τους Σλάβους, και κάτι παρόμοιο ισχύει και για τους Βούλγαρους και την ευρύτερη πολιτισμική τους εξέλιξη (υμνογραφία, νομικά κείμενα, λογοτεχνία)⁹. Αδιάψευστους μάρτυρες των Βυζαντινών χναριών στην πορεία των βαλκάνιων αποτελούν οι ναοί τους και η εκκλησιαστική τέχνη με την οποία κοσμούνται.¹⁰

Και ας μην ξεχνάμε ότι όλοι μαζί -και οι ρωμιοί μαζί τους- αποτελούν το ρουμ μιλέτ όπως τους βάφτισαν οι Οθωμανοί.¹¹

Όλα αυτά αναφέρονται στην καθ' ημάς Ανατολή.

Ας ρίξουμε και μια ματιά στην απέναντι Δύση.

Είναι κάτι παραπάνω από γνωστό, γεγονός που θεωρητικά μάς απαλλάσσει από την ανάγκη να τεκμηριώσουμε τα λόγια μας, ότι όλοι οι Βυζαντινοί λόγιοι μετά τη Άλωση της Πόλης, της πόλης τους δηλαδή, κατέφυγαν στις πόλεις της

⁴ Δημητρώκας κ.ά., *Ιστορία του Μεσαιωνικού ...*, ό. π., σελ. 45.

⁵ Μ.Β Λεφτσένκο, Εκδόσεις Πολικός, *Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, 1952, σελ. 366-367.

⁶ Δημητρώκας κ.ά., *Ιστορία του Μεσαιωνικού...*, ό. π., σελ. 32.

⁷ Ο. π.

⁸ Ο. π.

⁹ Neapolitiki.gr, *Βυζαντινά αποτυπώματα*.

¹⁰ Ο. π., σελ. 109.

¹¹ Βασίλειος Μαραγκός, *Παΐσιος Χιλανδαρινός και Σωφρόνιος Βράτσης*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2009, σελ 30.

Δύσης, στη Βενετία ας πούμε και σε άλλες ιταλικές, τη Μασσαλία, τη Λειψία και άλλες κεντροευρωπαϊκές, μεταφέροντας μαζί τους βιβλία, ιδέες και γνώσεις. « Το Βυζάντιο όμως συνέβαλλε πάρα πολύ στην ιστορία της Αναγέννησης, καλλιεργώντας τη γνώση της ελληνικής γλώσσας και φιλολογίας με μαθήματα και παραδόσεις ή με την δράση ικανών ανθρώπων σαν τον Πλήθωνα και τον Βησσαρίωνα, που άνοιξαν νέους ορίζοντες για την Ιταλία. Έδωσε επίσης στη Δύση έναν τεράστιο αριθμό αρχαίων ελληνικών χειρογράφων, που περιείχαν τους καλύτερους κλασικούς συγγραφείς, χωρίς να υπολογίσουμε τα Βυζαντινά κείμενα και τα έργα των Πατέρων της Ελληνικής Εκκλησίας.¹²» Παρόμοια δείγματα και παραδείγματα ανιχνεύονται όμως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, όπου εξαπλώνεται η πολιτισμική ακτινοβολία του Βυζαντίου μέσω διαφόρων διαύλων (στη Γερμανία Ελληνίδες σύζυγοι των ηγεμόνων και κληρικοί και μοναχοί, στην Αγγλία εμβληματικές προσωπικότητες¹³).

Εκδοχές από τη μια της Βυζαντινής σκέψης, τέχνης και πολιτικής, ιδιαίτερα εκκλησιαστικής¹⁴, και από την άλλη, μέσω αυτών, του αρχαίου ελληνικού πνεύματος, τέχνης και γραμμάτων, υιοθετούμενες σε όλη την Ευρώπη, καταρχάς θεμελιώνουν την Αναγέννηση και στη συνέχεια διαμορφώνουν τον Διαφωτισμό.

Όπως και να 'χει, Ρώσους, σλαβοβούλγαρους και Ευρωπαίους της Δύσης, όλους κατά την Ελένη Γλύκατζη Αρβελέρ, τους αφορά το Βυζάντιο: «Γιατί τι είναι ο Ευρωπαίος; Όπως έλεγε ο Πολ Βαλερύ είναι αυτός που έχει υποστεί φιλοσοφικά την επίδραση της αρχαίας ορθολογιστικής σκέψης, που έχει ζήσει με την ιουδαϊκοχριστιανική πνευματικότητα κι έχει υποστεί την επίδραση της ρωμαϊκής διοίκησης και των ρωμαϊκών θεσμών. Αθήνα, Ιερουσαλήμ και Ρώμη. Χωρίς αυτά δεν υπάρχει Ευρώπη. Κι όλα αυτά τα τρία, συμπυκνωμένα μαζί, είναι το Βυζάντιο. Επομένως το Βυζάντιο είναι Ευρώπη, γιατί είναι ελληνόφωνο όπως η Αθήνα, χριστιανικό όπως η Ιερουσαλήμ κι έχει υιοθετήσει όλη τη ρωμαϊκή διοίκηση».¹⁵

¹² Αλεξάντερ Βασίλιεφ, *Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας 324-1453*, τόμος 5^{ος}, σελ. 159.

¹³ http://www.conpolis.eu/Byzantio/Byzantion_Politistiki_Aktinobolia.pdf

¹⁴ http://www.conpolis.eu/Byzantio/Byzantion_Politistiki_Aktinobolia.pdf

¹⁵ <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=324009>

Η Ευρώπη, επομένως, από τη μια της πλευρά ως την άλλη, φέρει τα χρώματα του Βυζαντίου..., όπως διαπιστώσαμε και εμείς, η συντακτική ομάδα ετούτης της εργασίας.

Πηγές

Βιβλιογραφία

Δημητρούκας Ιωάννης, Ιωάννου Θουκυδίδης, Μπαρούτας Κώστας, *Ιστορία του Μεσαιωνικού και του Νεότερου Κόσμου 565- 1815*, Αθήνα, Διόφαντος, 2017.

Λεφτσένκο Μ.Β, Εκδόσεις Πολικός, *Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, 1952.

Μαραγκός Βασίλειος, *Παΐσιος Χιλανδαρινός και Σωφρόνιος Βράτσης*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2009.

Βασίλειφ Αλεξάντερ, *Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας 324-1453*, τόμος 5ος.

Άρθρα

Neapolitiki.gr, *Βυζαντινά αποτυπώματα*

Διαδικτυακή

http://www.conpolis.eu/Byzantio/Byzantion_Politistiki_Aktinobolia.pdf

<http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=324009>